

DOSYA

TÜRK TABİPLERİ BİRLİĞİ VE SES BİRLİKTE Mİ?/AYRI MI?

Özen GÜVENÇ*

1990'lar sonrasının sınıf mücadeleleri tarihinde, merkezi en belirgin şekilde dolduran kamu emekçilerinin sendikal hak mücadelesi, dernekler, dernek-yarı sendikal yapı dönemlerinden geçtikten sonra günümüzün karmaşık gündemine girme sorunları yaşıyor.

Neo-liberal politikaların emekçi sınıflarda yarattığı yoksullaşma ve düzen dışına doğru itilme ile memurların sınıfsal kimliklerini işçi sınıfının bir bileşeni olarak tanımlamaya başlamaları; devletin küçültülmesi propagandalarıyla sınıfın en yoğun saldırılan bölmelerinin olması; geçmiş zengin bir deneyimle yola çıkan kadrolara sahip olmak ve son olarak da "kürt sorunundan" etkilenme vb. nedenlerle "memurlar" kamu emekçisi olarak sendikal hak yolunda oldukça önemli bir yol katettiler.

T.C. Anayasası'nın 49. maddesindeki; çalışma hakkı ve devletin çalışanların hayat seviyelerini yükselteceği ile ilgili madde, 55. maddedeki; "ücret emeğin karşılığıdır ve devletin bunun adil şekilde elde edilmesini düzenlemesi" denilerek oluşan yasal çerçeveye Anayasa'nın 90. maddesindeki; uluslararası anlaşmaların gereklerini (İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, İnsan Hakları ve Temel Özgürlükler Sözleşmesi, Avrupa Sosyal Şartı, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün Toplu Pazarlık (98. madde) örgütlenme özgürlüğü (87. madde) ve istihdam (151. madde) geçerliliği ve mücadele içinde kazanılan yargı süreçleri ile günümüzün yasal gerginliğine ulaşıldı. Anayasadaki, memurların sendika kurmasını engelleyen bir maddenin olmaması "eksikliği!" değerlendiren kamu emekçileri bugün Anayasa bir hak olarak "Devlet Memurları Anayasa'da ve özel kanunda belirtilen hükümler uyarınca sendikalar ve üst kuruluşlar kurabilirler ve bunlara üye olabilirler" ek maddesi ile yeni bir aşamaya geldiler. Artık beklenen (bekletilen) iç hukuki (uyum) düzenlemelerinin gerçekleştirilmesidir. Mücadele artık devletin sınıf mücadelesine müdahale zorunluluğu duyduğu "gerçek" zemine oturmuştur. Bu aşama dünyadaki kamu emekçilerinin sendikal hak müca-

delesi ile de benzerlik göstermektedir; Anayasal hak ile çalışma yasalarındaki haklar eşit zamanlı kazanılmamaktadır. Aradaki süre kimi zaman 30 yılı bulmaktadır. Ancak bu ülkede sınıf mücadelesinin hakim eğilimi, yol alışın eşitsiz gelişmesidir. Buna en iyi örnek; yaşanan iç savaş devleti saldırganlığı altındaki kamu emekçilerinin yedi yılda geldiği aşamadır.

Sağlık emekçilerinin sendikal mücadelesi de aynı yolu izlemiştir; 1989-90 işçi eylemlilikleri, TTB Beyaz Yürüyüşleri ardından içinde, hekim örgütleri, teknik eleman dernekleri, hemşire derneklerinin de bulunduğu geniş bir kesim sağlık emekçilerinin sendikal örgütlülüğü sürecinin taşları konmuştur. Bu tartışmaların ardından hızla sendikal anlayış farklılıkları ile değişik sendikalar kurulmuştur. Aynı işkolundaki bu sendikalar mevcut istihdamın % 30'unu örgütleyebilmiştir. 1996 yazında da; Genel Sağlık İş, Tüm Sağlık Sen, Sağlık Sen, Sosyal Hizmet Sen'in birleşmesi ile SES (Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası) ile mücadelenin örgütleri birleşmiştir. Şu an devlet güdümlü, millicidinci gerici Tüm Sağlık Sen ve Sağlık Bir-Sen de mevcuttur ve kamu emekçileri hareketinin fiili meşru mücadelecisi çizgisinin yenilgisi ve düzen içinde boğulmasını kapı ardında beklemektedir.

SES kendini oluşturan bileşenlerin geçmişteki tek tek olumlu-olumsuz mirasları ötesinde bir dinamizm yakalayabilmiştir. Sendikal mücadelenin önünü tıkadığı düşünülen bürokratism, aşırı siyasal ikamecilik, sürekli kadro tasfiyeciliği, kitlesi ile düzensiz ilişkili olma vb. engellerle mücadele ederek gerçek sendikal hak kazanımı zeminini, gerçek bir siyasallaşma zemini olarak kavradığını gösteren bir eylemlilik içindedir.

Bu gelişmeler hekim örgütleri etkinlikleri ile sendikal etkinliklerin birbirinden hızla ayrıştığı bir düzlemde gerçekleşti; sendikalar hızla toplu iş sözleşmesi beklentisi baskısı ile ekonomik (zayıf) bir alana sıkışırken, TTB ve odalar da özelleştirme, sağlık politikaları, istihdam, uzmanlık sorunları vb. alanların standardize edildiği bir teorik zemine

* SES İstanbul Aksaray Şube Başkanı, İTO Büyük Kongre Delegesi

sıkışarak (güçlü) baskı gücü olmaya çalışırken her iki örgütte demokrasi mücadelesinin insan hakları, işkence, cezaevleri sorunları, barış vb. alanında övülecek bir mücadele verdiler.

Ancak;

1- Başlangıçta tercih edilmeyen hekim örgütleri/sendika ayrımı bugüne oldukça olumsuz izler bırakmıştır; TTB kendi güçlü döneminde ('90'-94) etkin üye ilişkilerinin sendikal alana tedirgin bakmasına engel olamamıştır. Sendikalar ise TTB'yi teorik alana ihtiyaçları pragmatizmi ve lojistik destekçi olarak görmüştür. Bu aşamada her iki taraf da üye ilişkileri, etkinlik ve en önemlisi de motivasyon açısından oldukça gerilemiş durumdadır.

2- Sağlıkın piyasada alınıp-satılır bir meta olma süreci bunca ilerlediğinde başta hekimler olmak üzere sağlık personelinin yaşadığı zeminin nesnel açıdan değişimi sağlık emekçilerinin sınıfsal aidiyet profilinde en net etkisini bireycileşme eğilimleri ve örgütsüzleşmede göstermektedir. Bu durum en önemli ortak sorundur.

3- Sağlık emekçilerinin 1980 sonrasında özellikle artarak yaygınlaşan yoksullaşması aynı zamanda sağlık emekçileri arasında da farklılaşmalara (eşitsizliklere) yol açmıştır. Hizmetli-memur personel ile teknik personel ve hemşire-hekim arasında kabul edilemeyecek bir ücret farkı oluşmuştur (İnsanca yaşam için yeterli ücret açısından). Örneğin 5 Nisan kararları öncesi dönem ele alınır;

Sağlık Emekçilerinin 1994 Reel Ücret Kayıpları

1- Kesim (Hizmetli-memur)	100	67	%33
2- Kesim (Teknik elemanlar)	100	63	% 37
3- Kesim (Hemşire-doktor)	100	65	% 35
	1993	1994	Kayıp

Kaynak: Harb-İş araştırma Bürosu

Bu tabloya şu eklenmelidir: 1. Kesim aldığı maaş ile fiili açlık sınırında yaşamaktadır ve 3. Kesim ise hızla yoksullaşmaktadır ve yoksulluk sınırına gelinmiştir. 1984-88 arasındaki 180 dolar ortalaması hekim ücretleri bir daha inmemiştir ama '92 sonrasında da 400 dolar ortalaması hakimdir. Kısaca söylenirse reel ücretler gene hızla düşmektedir.

Bu farklılaşma özellikle sermayenin özelleştirmeler sonrası hedeflediği işgücü piyasası ihtiyaçları açısından önemlidir; özel hastanelerde ve taşeron hizmetlerde temizlik ve otelcilik hizmeti sunacak olan emekçilerin işgücü fiyatlarını en alt seviyeye çekmek ve tedavi edici hizmetleri

sunarlarda "yaşayabilir" sınırdan tutulmaya çalışılmaktadır. İşte bu ücret farklılaşması TTB ve SES açısından çok önemlidir.

4- Yukarıdakine ek olarak neo-liberal politikalar kendi destekçilerini orta sınıf (burjuvazi içi katmanlar) hızlı bir hareketlilik içinde olarak ya proleterleşmekte ya da üste çıkmaya çalışmaktalar. Ancak önemli olan; ideolojik ve siyasal olarak yönelimi burjuvazinin ihtiyaçlarına dönük olmasıdır. Hekimler de ücretli/işveren ayrımı benzerinde olduğu türden sınıfsal ayrımlar yaşamaktadır ve gözü-müzü ücretlileşme yanında hekimlerin orta sınıfa yükselişi de unutulmamalıdır.

5- Sivil hayatın MGK eliyle konsolidasyonu (devletin sermayenin krizini çözmek için yeniden örgütlenişi) mevcut örgütlülükleri zorlu bir karar sürecine sokmuştur. Bahsedilen konsolidasyon, alana özgü düşük yoğunluklu bir çatışma ve seçmeli caydırıcılık öğelerini de içererek sınıfa genel saldırı, öncü güçlerin yok edilmesi, sınıf içi bölünmelerin körüklenmesi, hızla artan özelleştirmeler, esnek çalışma koşulları, vb. meslek-devlet güdümlü sendikacılık istekleri ile ilerliyor.

Sermaye sendikal alanı sıkıştırdıkça iki yönelim gözlenmektedir. İkisi de tepki halinde gerçekleşen ya düzen dışına çıkma isteği, ya da düzen dışına itilmeye karşı koyma. Sorun şu an her iki eğilimin de içiçe ilerleyebilmesindedir. Hem TTB hem de SES bu gerilimi yaşamaktadır.

6- Ülkede siyasetin kartları yeni bir oyun içinde dizilirken hem TTB hem de SES kendilerine nasıl bir alan çizildiğine daha açık bakmalıdır; her iki örgütte etkin olamayan bir toplumsal muhalefet odağı olarak statikleşmektedir. Demokrasi mücadelesini ücretli emek/sermaye çelişkisinin verimli dolayimleri yerine sadece insan hakları savaşımına sıkışmış (bu alandaki tüm başarılarla rağmen) bir çalışma. Her iki örgütün geleceği ve sözcüsü ve savaşımıcısı oldukları işyerlerinde kendi önerileri üzerinden politizasyonu başarımlarına bağlıdır. Bu da örgüt önceliği ile değil, sorunlar önceliği ile tüm toplumsal muhalefeti kesen birliktelikleri örmekle başarılabacaktır.

Örneğin; SSK'nın özelleştirilmesine sağlık emekçilerinin yetmeyen gücü, Kartal'daki fabrika ve mahallelerin sağlık emekçileriyle Kartal SSK Hastanesi'ni işgali ile sağlanabilecektir.

Sağlık işkolunda bugün her iki örgütte güçsüzleşmektedir. SES sayıca (nicelik) artma ama yönelimleri (nitelik) itibarıyla sendikalist bir alanda, TTB ise Sağlık Bakanlığı ve SSK Genel Yönetiminin, YÖK'ün standartlar bürosu olmak ve hekimlere iş bulma kurumu olmak risklerini taşımaktadır.

Hekimlerin ekonomik, demokratik ve özlük sorunlarını aşabilmek yolunda daha gerçek bir toplu iş sözleşmesi başarılmadığına göre fiili kazanımlar üzerinden sermaye-

yenin sağlıkta özelleştirme saldırısına karşı koymak ve karşı bir yol açabilmek için sendikal zemin ve mesleki örgüt zeminin her zamankinden daha çok birbirine ihtiyacı vardır.

7- TTB'nin güçler dengesi, ayrıntılı ama gerçekçi olmayan (gerçeklenemeyen) savaş planları ile, SES'in; bir türlü zenginleştirilemeyen genel tepki üretimi benzer bir sonuca ulaşıyor; sağlık ve sosyal hizmet emekçileri sorunları için gerçek bir örgütlenme zemininden uzaklaşmaktadır. Gelenen aşama mücadelenin dolduramadığı boşluğu, piyasanın renkli dünyasının doldurmaya çalışmasıdır. Ancak gene de unutulmamalı ki, dünyada özelleştirme saldırısına en dirençli karşı koyuş sağlık alanında gerçekleşmektedir.

8- TTB ve SES projelerini hayata geçirecek bir kadro sürekliliğini sağlayamamaktadırlar. TTB şu anki yönetici kadrolarını oluşturan nesnellik değişince yeni beslenme kanalları oluşturamamıştır. SES ise mücadelenin aşırı siyasal-örgütsel belirlenimi nedeniyle hem devlet saldırısı ile hem de içeriden kadro kaybetmiştir. Ancak yeni döneme

uygun bir kadro potansiyeli mevcuttur.

Kadro sorununu önemli kılan özelleştirme ve örgütsüzleştirme saldırılarına süreklileşmiş bir karşı koyuşun yaratılmamasındandır.

9- Son olarak devlet sağlık alanına saldırıda yeni örgütlenmeleri hekimleri işkolundaki hiyerarşisinden yararlanarak yaygınlaştırmak istemektedir. TTB'ye karşı vakıflar uzmanlık dernekleri güçlendirilirken, SES'e karşı da Türk Sağlık Sen ve Sağlık Bir-Sen desteklenecek ve bu arada hekimler merkeze oturacaktır. Bu nedenle hızlı bir yönelimle hekim kitlesinin mücadelesi sendikal hat ile buluşmasının yolu bulunmalıdır.

Sonuç olarak; sermayenin sağlık sektörünün kapitalize edilişi ihtiyaçları önünde engel olan tüm güçlerin (TTB ve SES gibi) törpülenerek düzen içinde tutulduğu bir hat ile fiili-meşru mücadeleciler militan hak mücadelesi hattı çatışması devam edecektir.